

Research Paper

Investigation of social factors affecting environmental behaviors in TehranHamidreza Eshraghi ^{ast}

^{ast} PhD in Sociology, Islamic Azad University, Central Organization, Tehran, Iran.

Received: 16 September 2020**Accepted:** 1 January 2021**PP:** 149-164

Use your device to scan and
read the article online

Keywords:

social trust, civic participation networks, environmental, social behavior.

Abstract

The growth of energy consumption and the increasing need for it on the one hand and the limitation of reserves and the depletion of fossil energy resources and environmental problems caused by the consumption of these resources on the other hand are significant reasons that warn the need to change people's attitudes. One of the ways to avoid harming the environment and prevent its destruction is to change human behavior toward naturalistic dimensions. Investigating the social factors affecting the environmental damage of Tehran and its sub-objectives This study investigates the relationship between civic participation networks, social norms, and social trust with environmental social behaviors in polluting the city of Tehran. The research method in this research is a survey our study population is 9356783 people with the help of the Cochran formula the sample size of 381 people was selected and this statistical population was done by random sampling. With the help of 18SPSS and AMOS software, we processed the data. The results obtained from statistical calculations show that according to the fitted model and Pearson correlation coefficient and the significant level obtained from regression, the level of significance in all three variables of civic participation networks, social norms, and social trust was 0.00 And is less than 0.05, also the significant level obtained from structural equations with the help of Amos software is 0.027, 0.024, 0.012, respectively, and because it is less than 0.05, so there is a relationship between all three hypotheses and environmental social behaviors. In other words, all three of our hypotheses are confirmed in this study.

Citation: Eshraghi, H(2022): nvestigation of social factors affecting environmental behaviors in Tehran, Vol 12, No 47, PP:149-164.

DOI: 10.30495/JZPM.2022.5408

***Corresponding author:** Hamidreza Eshraghi

Address: PhD in Sociology, Islamic Azad University, Central Organization, Tehran, Iran.

Tell: (+98) 9121862104

Email: hreshr@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

In most developing countries, cities are facing many environmental issues and problems. With the rapid movement of science and the emergence of urban facilities and urbanization and the increase in the size of the city of Tehran and the creation of gates, neighborhoods, the entry of cars, the construction of railway lines, and the capital of central governments, etc., it has caused the people around the neighboring cities and villages to move. The absence of correct methods of collecting and disposing of waste, the problem of providing safe drinking water, sewage collection and treatment networks, misplaced establishment of disturbing activities, pollution caused by vehicles, etc. are examples of the most common environmental problems in cities that each of them can solve alone. They endanger the health of city dwellers. Today, environmental debates are the loudest and most serious debates in scientific and even political circles. The great danger felt by mankind today is that the balance of the environment has been disrupted, and if this process continues, it will undoubtedly destroy human life. The ultimate goal of environmental protection in the social environment is the development and increase of environmental awareness at the community level, as well as the strengthening of environmental culture at various executive levels. The general purpose of this research is to determine the social factors affecting the environmental behaviors of Tehran city.

Methodology

This research has been conducted as a survey. In sampling based on Cochran's logical formula, the optimal level of confidence in this research is considered to be 0.95. As a result, the desired probability level (d) is equal to 0.05 and the variable size in the normal distribution or confidence coefficient (t) is equal to 1.96. Is. To determine the variance, you can use the estimate. The largest sample required to answer the questions of research is obtained when the probability of having the trait or being in the sample (p) is equal to 0.5. In this case, the standard error takes the smallest value. As a result, the probability of not having the attribute or not being included in the sample (q) will be

equal to 0.5. Also, according to the statistics available in 2018, the statistical population of Tehran is 9,386,783 people. Finally, according to the above data and Cochran's formula, the sample size (n) will be equal to 381 people. Using SPSS 18 statistical software, the reliability coefficient was calculated by Cronbach's alpha method, which was 0.91 for the said questionnaire. This value shows that the used questionnaire has very good reliability or in other words, reliability. Finally, the data were analyzed with the help of SPSS 18 software and AMOS software.

Results and Discussion

Before testing the hypotheses, it is necessary to test the normality of the variable. The Kolmogorov-Smirnov test was used for the variable normality test. (The significance level for this variable is equal to 0.067.) Because the value of the obtained significance level is more than 0.05, then the observed distribution is the same as the expected distribution, that is, the distribution of the desired function is close to the normal distribution. Moreover, both are interval variables. Also, the relationship between the two variables is linear. The defaults show that the appropriate test to measure the relationship between these two variables is Pearson's correlation coefficient. According to the output of the chi-square test from spss software which is summarized in table (1), it is concluded that because the significance level of the test is less than 0.05, therefore, there is no correlation between civic participation networks and social and environmental behaviors of citizens. There is a relationship. And the extent of this relationship is equal to 22%. The correlation coefficient (R) between the two variables of civic participation networks and social and environmental issues is equal to 0.214 and its direction is positive. This means that the higher the score of people's civic participation networks, the higher the score of their social and environmental behaviors.

The coefficient of determination is 0.046%, in other words, 0.046% of the changes in the respondents' civil participation networks can be explained by their social and environmental behaviors. Thus, according to the table below, the following regression equation can be

predicted to predict social and environmental behaviors (Y) in terms of civic participation networks (X):

Civil participation network = $(0.245) + (2.564)$ environmental social behaviors

According to the above regression equation, it can be said that if the variable of the civic participation network is controlled, the score of people's social and environmental behaviors will be 2.564. Also, for one unit increase in the civic participation network score of people, 0.245 units increase in their environmental social behavior score.

Conclusion

The results showed that there is a significant relationship between civic participation networks and social and environmental

behaviors of Tehrani citizens. The regression analysis of this hypothesis also showed the confirmation of the relationship. That is, as long as people's civic participation networks are compatible with social and environmental behaviors, the behavior of Tehrani citizens will be compatible with the environment. Also, there is a significant relationship between the social norms of individuals and the social and environmental behaviors of Tehrani citizens. The regression analysis of this hypothesis also showed the confirmation of the relationship. That is, as long as people's social norms are compatible with social and environmental behaviors, their behavior will be compatible with the environment.

بررسی عوامل اجتماعی موثر بر رفتارهای زیست محیطی شهر تهران

حمیدرضا اشراقی[†]

۱- دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان مرکزی.

چکیده

رشد مصرف انرژی و افزایش نیاز به آن از یک سو و محدودیت ذخایر و پایان پذیر بودن منابع انرژی فسیلی و مشکلات زیست محیطی ناشی از مصرف این منابع از سوی دیگر، دلایل قابل توجهی است که ضرورت ایجاد تغییر در نگرش‌های مصرفی افراد را در شهرها از جمله تهران گوشزد می‌نماید. یکی از راهکارهای اجتناب از آسیب رساندن به محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن، تغییر رفتار از سانه‌ها به سمت و سوی ابعاد طبیعت گرایانه است. لذا بررسی عوامل اجتماعی موثر بر آسیب‌های زیست محیطی شهر تهران و اهداف فرعی این پژوهش بررسی رابطه بین شبکه‌های مشارکت مدنی، هنجارهای اجتماعی و اعتماد اجتماعی با رفتارهای اجتماعی زیست محیطی در آلوده کردن شهر تهران می‌باشد. در این پژوهش به صورت پیمایشی می‌باشد که جامعه مورد مطالعه ما ۹۳۵۶۷۸۳ نفر می‌باشد که با کمک فرمول کوکرین حجم نمونه ۳۸۱ نفر انتخاب شده که این جامعه آماری بصورت نمونه‌گیری تصادفی انجام شده است. با کمک نرم‌افزارهای SPSS ۱۸ و AMOS به پردازش داده‌ها پرداختیم. به دست آمده از محاسبات آماری نشان می‌دهد که با توجه مدل برازش داده شده و ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی‌داری به دست آمده از رگرسیون، چون سطح معنی‌داری در هر سه متغیر شبکه‌های مشارکت مدنی، هنجارهای اجتماعی و اعتماد اجتماعی برابر ۰/۰۰ بوده و از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد، همچنین سطح معنی‌داری بدست آمده از معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزار AMOS به ترتیب ۰/۰۲۷، ۰/۰۲۴، ۰/۰۱۲ و ۰/۰۰۵ کوچکتر می‌باشد بنابراین بین هر سه فرضیه و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی رابطه وجود دارد و با عبارتی دیگر هر سه فرضیه ما در این پژوهش تأیید می‌شوند.

تاریخ دریافت: ۲۶ شهریور ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۱۲ دی ۱۳۹۹

شماره صفحات: ۱۶۴-۱۴۹

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

توسعه فضایی، رشد هوشمند، تراکم، کاربری، حمل و نقل.

استناد: اشراقی، حمیدرضا (۱۴۰۱): بررسی عوامل اجتماعی موثر بر رفتارهای زیست محیطی شهر تهران، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه-

ای، سال ۱۲، شماره ۴۷، مردودشت: صص ۱۴۹-۱۶۴. پاییز ۱۴۰۱، سال ۱۲، شماره ۴۷، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه-

DOI: 10.30495/JZPM.2022.5408

† نویسه

حمیدرضا اشراقی

نشانی: دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان مرکزی.

تلفن: ۰۹۱۲۱۸۶۲۱۰۴

پست الکترونیک: hreshr@gmail.com

مقدمه

در بیشتر کشورهای در حال توسعه، شهرها با مسایل و مشکلات زیست محیطی فراوانی مواجه می‌باشند. با حرکت سریع علم و نوظهور شدن امکانات شهری و شهرنشینی و افزایش وسعت شهر تهران و بوجود آمدن دروازه‌ها، محلات، ورود خودروها، احداث خطوط راه آهن و همچنین پایتخت دولت‌های مرکزی و ... باعث شده که مردم اطراف شهرها و روستاهای همجوار به شهرها نقل مکان کنند. نبود روش‌های صحیح جمع‌آوری و دفع زباله، مشکل تامین آب آشامیدنی سالم، شبکه‌های جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب‌ها، استقرار نابجای فعالیت‌های مزاحم، آلودگی‌های ناشی از وسایل نقلیه و ... نمونه‌هایی از رایج‌ترین مشکلات زیست محیطی شهرها به شمار می‌آیند که هر یک به تنهایی می‌توانند سلامت شهرنشینان را به مخاطره اندازند.

در شهری مثل تهران، مهاجرت از روستا به شهر در زمره مهمترین مسائل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی به شمار می‌آید. این مهاجران هم در مبدأ و هم در مقصد مسائل و مشکلاتی از جمله: بروز نابسامانی‌های متعدد ناشی از فشار بر منابع و امکانات محدود جوامع شهری، بیکاری و کم‌کاری، کمبود فضای زیستی و آموزشی، آلودگی هوا و محیط زیست، سالخوردگی و زنانه شدن نیروی کار کشاورزی، تخلیه روستاها و غیره را به وجود می‌آورند. (گزارش اداره کل محیط زیست و توسعه پایدار شهر تهران: ۲۵، ۱۳۹۸)

از طرفی، امروزه بحران‌های سیاسی، اقتصادی و مسائلی نظیر محدودیت دوام ذخایر فسیلی، نگرانی‌های زیست محیطی، ازدحام روزافزون جمعیت، رشد اقتصادی و میزان مصرف، همگی مباحث جهان شمولی هستند که با گستردگی تمام، فکر اندیشمندان را در یافتن راهکارهای مناسب برای حل معضلات انرژی در جهان و به خصوص بحران‌های زیست محیطی به خود مشغول داشته است.

از یک سو در جهان فعلی، پشتوانه اقتصادی و سیاسی کشورها بستگی به میزان بهره‌وری آنها از منابع فسیلی دارد و تهي گشتن منابع فسیلی نه تنها تهدیدی برای اقتصاد کشورهای صادرکننده، بلکه نگرانی عمده‌ای را برای نظام اقتصادی ملل وارد کننده نیز ایجاد می‌کند. از سوی دیگر صاحبان منابع ذخایر طبیعی به خوبی می‌دانند که برداشت امروز آنها از منابعشان، مستلزم بهره‌وری کمتر در آینده و نهایتاً تهي شدن منابع را در مدت زمانی کوتاه در پی خواهد داشت. از سوی دیگر روند مصرف انرژی در کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد

که رشد جمعیت، توسعه فنی، اقتدار سیاسی، استقلال ملی و شکوفایی فرهنگی رابطه مستقیمی با مصرف انرژی دارد. این در حالی است که رشد مصرف انرژی و افزایش نیاز به آن از یک سو و محدودیت ذخایر و پایان پذیر بودن منابع انرژی فسیلی و مشکلات زیست محیطی ناشی از مصرف این منابع از سوی دیگر (شارع پور: ۲۸، ۱۳۸۷)، دلایل قابل توجهی است که ضرورت ایجاد تغییر در نگرش‌های مصرفی افراد را گوشزد می‌نماید. اتخاذ راهکارهای مناسب برای جلوگیری از اتلاف و مصرف بی‌رویه انرژی و البته اصلاح رفتارهای زیست محیطی افراد به صورت کلی و اصلاح الگوی مصرف به صورت جزئی در رابطه با منابع انرژی در کشور ما نیز روز به روز بیشتر احساس می‌شود، چراکه جلوگیری از به هدر رفتن منابع سوخت‌های فسیلی، علاوه بر دستیابی سریع‌تر به توسعه پایدار و حفظ منابع برای نسل‌های بعدی، کاهش آلودگی‌های زیست محیطی را که یکی از معضلات اصلی جوامع امروزی است، در پی خواهد داشت (شیرینی و همکاران: ۲۲، ۱۳۸۹). بشر امروز در جهانی بحران زده زندگی می‌کند. به نحوی که طی ۳۰ سال اخیر، شرایط به گونه‌ای پیش رفت که به واسطه درک پیامدهای بلند مدت موضوعات زیست محیطی در زندگی انسانها، اهمیت بحث در این مورد رو به فزونی گذاشت (باداک: ۱۲۲۴، ۲۰۰۵). یکی از راهکارهای اجتناب از آسیب رساندن به محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن، تغییر رفتار انسانها به سمت و سوی ابعاد طبیعت‌گرایانه است (کومبیتا: ۱۶، ۲۰۰۵). این در حالی است که دستیابی به تغییرات رفتاری در ارتباط با موضوعی خاص، در ابتدا نیازمند ایجاد تغییر در نگرش افراد نسبت به همان موضوع است. بنابراین، درک نگرش‌های زیست محیطی هدف اساسی و اولیه محققان در دستیابی به بینش‌های جدید در راستای کمک به تحقیقات در زمینه رفتارهای زیست محیطی است. مطالعات سیرز نشان می‌دهد که چهار سطح تغییر در فرد وجود دارد. ابتدا دانش فرد می‌باید تغییر پیدا کند (آموزش)، این تغییر در دانش موجب تغییر نگرش و تغییر نگرش موجب تغییر رفتار فردی و تغییر رفتار فردی موجب تغییر رفتار گروهی می‌شود. بدین ترتیب تغییر نگرش فرد نسبت به دانش فردی وی به زمان بیشتری نیاز دارد. تغییر در نگرش فرد می‌تواند بر رفتار وی و در نهایت بر رفتار گروهی (اجتماعی و سازمانی) وی تأثیر گذارد (اسماعیلی: ۳۹، ۱۳۸۶). بحث‌های زیست محیطی امروزه در محافل علمی و حتی سیاسی پر سرو صداترین و جدی‌ترین بحث‌هایی است که مطرح می‌شوند. احساس خطر بزرگی که

جمعیت شناختی، عوامل خارجی (عوامل نهادی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و عوامل داخلی (انگیزه‌ها، مسئولیت‌ها و اولویت‌ها). اگرچه آنها معتقد بودند که دستیابی به مدلی که تمام عوامل تاثیر گذار بر روی رفتارهای محافظت از محیط را دربر بگیرد، نه شدنی است و نه مفید، اما به این نکته اشاره دارند که این امر می‌تواند به روشن ساختن این مجموعه پیچیده کمک کند. (کلموس و آگیمن: ۴۵۶، ۲۰۰۲)

پتوس و گیلز^۱ (۱۹۸۷)، تحقیقی مشترک در رابطه با نگرشهای مرتبط با موضوعات زیست محیطی و برخی ویژگیهای شخصیتی مرتبط با منبع کنترل^۲، باز بودن نظام اعتقادی و درک از خود افراد انجام دادند. نمونه‌ها از ۷۴ زن دانشجوی کالج که در دوره‌های تربیت معلم مشغول به گذراندن دوره‌های کارآموزی بودند، تشکیل شده بود. نتایج نشان داد که افراد خود کنترل^۳ و هدف‌گرا رفتارهای مطلوب تری نسبت به محیط زیست از خود نشان می‌دهند. همچنین این تحقیق نشان داد که افرادی که خود را مشرف بر اتفاقات رخ داده در محیط خود می‌دانند، تمایلات کمتری برای دفاع از قوانین و محدودیت‌های طراحی شده برای محافظت و یا بهبود کیفیت محیط زیست دارند (پتوس و گیلز: ۸، ۱۹۸۷). در همین رابطه استرن و همکارانش معتقدند که، دو بعد شوارتز^۴ یعنی طرفداری از خود^۵ طرفداری از جامعه^۶ و باز بودن برای تغییر^۷ محافظه‌گرایی^۸ می‌توانند راهنمایی برای تفسیر رفتارهای مرتبط با محیط زیست باشند. افراد خود پرست^۹ مانند محافظه‌کاران به احتمال کمتری رفتارهای محافظت از محیط از خود نشان می‌دهند. علاوه بر این، استرن و همکاران معتقدند که یکی از انواع محرک‌های ارزشی شوارتز، عام‌گرایی، پایه جهت‌گیری‌های ارزشی سپهر زیستی است. چنین روابطی بین ارزش‌های اجتماعی و زیست محیطی می‌تواند پایه اجتماعی - زیست محیطی در راه آزمودن ارزش‌های زیست محیطی به کار آید. افرادی که آمادگی بیشتری برای تغییر دارند، دگر دوست^{۱۰} هستند و احساس نزدیکی با طبیعت می‌کنند، احتمال بیشتری وجود دارد که رفتارهای محافظت از محیط بیشتری از خود نشان دهند (استیوارت بار^{۱۱}: ۲۰۰۷: ۲).

گرافتون و نولز در مطالعه‌ای با عنوان "سرمایه اجتماعی و عملکرد زیست محیطی ملی" با استفاده از داده‌های مقطعی در نمونه کشورهای با درآمد کم، متوسط و بالا به بررسی تجربی

بشر امروز می‌کند این است که تعادل محیط زیست به هم خورده است و این روند اگر ادامه یابد بدون تردید حیات بشر را نابود خواهد کرد. هدف نهایی حفاظت محیط‌زیست در رابطه با محیط اجتماعی، توسعه و افزایش آگاهی‌های زیست محیطی در سطح جامعه و نیز تقویت فرهنگ زیست محیطی در سطوح مختلف اجرایی می‌باشد. هدف کلی این پژوهش تعیین عوامل اجتماعی موثر بر رفتارهای زیست محیطی شهر تهران می‌باشد و اهداف فرعی این پژوهش عبارتند از:

تعیین رابطه بین رفتارهای اجتماعی زیست محیطی و اعتماد اجتماعی
تعیین رابطه بین رفتارهای اجتماعی زیست محیطی و هنجارهای اجتماعی
تعیین رابطه بین اعتماد اجتماعی و شبکه‌های مشارکت مدنی زیست محیطی
تعیین رابطه بین شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

در سال ۲۰۰۲ کلموس^۱ و آگیمن^۲ کار مشترکی به منظور بررسی چرایی رفتار افراد در مورد محافظت از محیط زیست و موانع پیش روی آنها انجام دادند. کلموس و آگیمن معتقدند که چارچوب‌های نظری متعددی به منظور تبیین شکاف بین تسلط افراد به دانش و آگاهی زیست محیطی و بروز رفتار زیست محیطی ارائه شده است و با اینکه بسیاری از این تلاشها التزام و تعهد جدی برای این کار از خود نشان داده‌اند، اما هنوز هم هیچ تبیین قطعی برای این موضوع ارائه نشده است. آنها در مطالعه خود سعی در ارائه برخی از چارچوب‌های نظری مرسوم و البته تاثیر گذار در این زمینه داشته‌اند. این سه مدل ارائه شده عبارتند از: ۱- مدل ابتدایی توالی خطی آمریکایی^۲ - دگردوستی همدلانه و رفتار طرفدارانه اجتماعی و بالاخره ۳- مدل جامعه شناختی. آنها معتقدند که مجموعه پیچیده‌ای از عوامل هستند که رفتار محافظت از محیط را تحت تاثیر قرار می‌دهند و نمی‌توان آنها را در قالب یک نمودار یا چارچوب ساده متصور شد. کلموس و آگیمن سپس دست به تحلیل عواملی که تاثیر گذاری (مثبت یا منفی) بر روی رفتارهای محافظت از محیط دارند، زدند. آنها این عوامل را به سه دسته تقسیم کردند: عوامل

^۱Pro-self

^۲ Pro-social

^۳ Openness to Change

^۴ Conservatism

^۵ Egoistic

^۶ Altruistic

^۷ Stewart Barr

^۱ Anja Kollmuss

^۲ Julian Agyeman-

^۳ Petuss & Giles

^۴ Focous of Control

^۵ Self Control

^۶ Stern et al.

^۷ Schwarts

روابط بین اقدامات ملی، سرمایه اجتماعی (مدنی و عمومی)، واگرایی‌های اجتماعی و ظرفیت‌های اجتماعی بر شاخص‌های مختلف عملکرد ملی زیست محیطی پرداخته‌اند. محققان این تحقیق معتقدند که طیف گسترده‌ای از عوامل تعیین کننده اجتماعی (سرمایه اجتماعی، واگرایی‌های اجتماعی و ظرفیت‌های اجتماعی) تاثیر قابل توجهی بر کیفیت محیط زیست دارند. نتایج نشان می‌دهد که بین سرمایه‌های عمومی اجتماعی (دموکراسی و فساد) و تاثیرات سیاست‌های زیست محیطی ملی و عوامل اقتصادی و جمعیتی شناسایی شده تعیین کننده عملکرد ملی محیط زیست رابطه وجود دارد. همچنین پیامدهای سیاسی مطالعه بهبود ملی محیط زیست نشان می‌دهد که بهبود عملکرد زیست محیطی ملی ممکن است به بهترین نحو با تشویق کاهش در تولید گازهای گلخانه‌ای و حجم درون‌داده‌ها و بهبود کیفیت مدیریت عمومی و پاسخگویی دموکراتیک همراه باشد) گرافتون و نولز (۲۰۰۳).

دانلپ و ون لیر در مطالعه‌ای تحت عنوان " پارادایم جدید زیست محیطی: یک وسیله اندازه‌گیری و نتایج اولیه پیشنهاد شده " در مقیاسی از سوالاتی چند بعدی در مورد نگرش به محیط زیست به بررسی ارتباط بین نگرش و رفتارهای زیست محیطی پرداخته‌اند. این مقیاس به پارادایم جدید محیط زیستی معروف است. نتایج مطالعات دانلپ و ون لیر نشان داد که بین نگرش‌ها و رفتارهای مسئولانه نسبت به محیط زیست رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. (دانلپ و ون لیر: ۱۶، ۱۹۷۸)

مبانی نظری پژوهش

نظریه شبکه‌های مشارکت مدنی

رابرت پاتنام:^۱

پاتنام، استاد علوم سیاسی در آمریکا، نئولیبرال (دیویس: ۲۱، ۲۰۰۱)، تجربه‌گرا (بلاند: ۲۶، ۲۰۰۳)، یکی از نظری پردازان برجسته سرمایه اجتماعی است و مفهوم سرمایه اجتماعی را در ارتباط با توسعه سیاسی به کار برد (فیلد: ۱۳۴، ۱۳۸۸). کوچک‌ترین واحد مورد مشاهده جامعه‌شناسی، رابطه بین دو فرد یا به عبارت دقیق‌تر، مشاهده کنش متقابل ناشی از روابط بین دو نفر است. در مراحل بعدی با پیچیده‌تر شدن روابط و افزایش خطوط روابط و گسترش کنش، شبکه‌های اجتماعی تشکیل می‌شود اولین جزء سرمایه اجتماعی شبکه‌ها است (همان). از نظر پاتنام شبکه‌های مشارکت مدنی از شکل‌های ضروری سرمایه

اجتماعی هستند و بر این باور است که هر چه این شبکه‌ها در جامعه‌ای متراکم‌تر باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که شهروندان بتوانند در راستای منافع جمعی همکاری کنند (پاتنام: ۱۱۸، ۱۳۸۰). فوکویاما به تعریف شبکه از دیدگاه سرمایه اجتماعی پرداخته و آن را یک ارتباط اخلاقی مبتنی بر اعتماد می‌داند، به عبارت دیگر شبکه شامل مجموعه‌ای از افراد است که روابط و تعاملات بین آنها صورت می‌گیرد (فوکویاما: ۹۵، ۱۳۷۹). پاتنام در کتاب «دموکراسی و سنت‌های مدنی» از دو نوع شبکه رسمی و غیر رسمی نام می‌برد (پاتنام: ۱۲۵، ۱۳۸۰). شبکه‌های رسمی شامل آن دسته از روابط و پیوندهایی است که افراد را به موسسات و نهادهای رسمی مانند سازمان‌های داوطلبانه و نظایر آن مرتبط می‌کند (خوش فر: ۱۳۲، ۱۳۸۷). شبکه‌های غیر رسمی شامل پیوندها و روابطی است که افراد جامعه را به نهادهای غیر رسمی مانند خانواده، خویشاوندان و ... جهت شرکت در فعالیت‌های جمعی مرتبط می‌نماید (توسلی و موسوی: ۱۴، ۱۳۸۴). پاتنام در سال ۱۹۹۳ در مطالعه‌ای تحت عنوان "سنت‌های مدنی و دموکراسی" که پس از اصلاحات سیاسی در ایتالیا انجام داد، به دنبال پاسخگویی به این سوال بود، با وجود سیاست‌های مشخص و کلان دولت مرکزی، چرا نهادهای دموکراتیک در شمال ایتالیا کارآمدتر از جنوب عمل می‌کنند و چه عاملی باعث اختلاف رشد اقتصادی در شمال و جنوب می‌شود. وی در تبیین این مساله، سرمایه اجتماعی را به عنوان راه‌حلی مناسب برای درمان مسائل کنش جمعی می‌داند و سرمایه اجتماعی را شبکه‌ای از هنجارها و اعتمادی می‌داند که مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا به طور موثرتری با همدیگر کنش داشته باشند و اهداف مشترک‌شان را پیگیری نمایند (پاتنام: ۶۶، ۱۹۹۵). پاتنام با تاکید بر روی هنجارهای مشارکت مدنی مطرح می‌کند که این منابع (شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد) در جوامع مدنی خصلتی خود تقویت کننده دارند و باعث ارتقاء همکاری، مشارکت مدنی، اعتماد متقابل و رفاه اجتماعی می‌گردند و در جوامع غیر مدنی به خاطر نداشتن توان خود تقویتی باعث تقویت عهد شکنی، بی‌اعتمادی، بهره‌کشی، انزوا و رکود می‌گردند، و این خصلت خود تقویت کنندگی را ناشی از چرخه‌ای می‌داند که در منابع سرمایه اجتماعی وجود دارد. بدین ترتیب، به طور کلی سرمایه اجتماعی از نظر پاتنام به مجموعه‌ای از ارتباطات افقی و وجوه گوناگون سازمان‌های اجتماعی نظیر اعتماد، هنجار و شبکه‌ها اطلاق می‌شود که با ایجاد و تسهیل

^۱ Patnam Rabert

همبستگی اجتماعی است. یعنی اینکه بدون انسجام و نوعی اعتماد، پایداری نظم اجتماعی ممکن نیست (جعفر صالحی: ۴۹، ۱۳۸۸). زتومکا^۱ که در میان جامعه شناسان معاصر مبحث اعتماد اجتماعی را مورد عنایت ویژه قرار داده است، معتقد است توجه به اعتماد اجتماعی ایده جدیدی نیست، بلکه یک جریان فکری چند قرنی است. به نظر او برخورداری جامعه جدید از ویژگیهای منحصر به فردی چون آینده‌گرایی، شدت وابستگی متقابل، گستردگی و تنوع جوامع، تزايد نقش‌ها و تمایز اجتماعی، بسط نظام انتخاباتی، پیچیدگی نهادها و افزایش ابهام، ناشناختگی و تقویت گمنامی و غریبه بودن نسبت به محیط اجتماعی، توجه به اعتماد اجتماعی و نقش آن در حیات اجتماعی را واقعیتی جدی نموده است (ازکیاوغفاری: ۱۶۵، ۱۳۸۳). به اعتقاد کلمن، اعتماد در متن کنش‌های انسان نمود پیدا می‌کند، به خصوص در آن دسته از کنش‌ها که جهت‌گیری معطوف به آینده دارند و آن نوع رابطه کیفی است که "قدرت عمل کردن را تسهیل می‌کند" (کلمن: ۷۵، ۱۳۷۷). به تعبیری مفاهیم مربوط به اعتماد به طور بالقوه روابط اجتماعی را توصیف می‌نماید که دربردارنده تمایزات افقی بین حوزه‌های مربوط به فضای عمومی و شخصی است. فوکویاما (فوکویاما: ۳۶، ۱۹۹۸) به یک برداشت تعمیم یافته از اعتماد توجه دارد که آن را بر حسب انتظار حاصل شده در درون یک اجتماع هنجارمند که مبتنی بر رفتار تعاونی و هنجارهای مشترک است، تعریف می‌نماید. اوسلانر^۲ در ۱۹۹۷ نیز اعتماد تعمیم یافته را با ایده سرمایه اجتماعی، که با ارزشهای مشترک، منافع شخصی و شکل دهی به پایه‌های کنش جمعی پیوند دارد، تعریف می‌نماید. نتیجه اینکه اولاً، روابط اعتماد از طریق اراده‌گرایی مشخص می‌گردد و ثانیاً، اعتماد با ارزشهای مشترک پیوند دارد. و سوم اینکه اعتماد به طور بالقوه با روابط مبتنی بر قرارداد و اجبار صرف ناسازگار است.

فرضیات پژوهش

- ۱- به نظر می‌رسد بین شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد بین هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.
- ۳- به نظر می‌رسد بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.

امکانات هماهنگ، منافع متقابل و کارایی جامعه را افزایش می‌دهند (پاتنام: ۱۵۰، ۱۳۸۰). سرمایه اجتماعی را با مجموعه‌ای از شاخص‌های جامعه از جمله امید به زندگی، انعطاف‌پذیری، قدرت جامعه‌ی مدنی و نهادهای دموکراتیک مرتبط دانسته‌اند (پوتنام: ۲۵). انواع مختلف سرمایه اجتماعی شناسایی شده‌اند، از جمله:

سرمایه اجتماعی پیوند ده‌نده^۳ یا پیوند های هیجانی و حمایت‌گری که اغلب بین افراد دارای خصایص، ارزش‌ها یا روابط مشترک شکل می‌گیرند.

سرمایه اجتماعی پل زنده^۴ یا پیوندهای میان افراد و گروه‌هایی که با هم بودن را ترجیح نمی‌دهند، اما در هر حال با هم هستند. نمونه‌هایی از آن، نهادهای مدنی اجتماعی هستند که افراد دارای پیش‌زمینه‌ها و علایق متفاوت را حول دغدغه‌های مشترک گرد هم می‌آورند.

نتایج مطالعات تجربی بر روی تنگنای منابع عمومی^۵ نشان داده است که اعتماد موجب افزایش مشارکت می‌شود (مسیک و همکاران: ۵) (ماچیل: ۱۶۴، ۱۹۹۸). هرچند برای ایجاد سرمایه اجتماعی تلاش‌های فراوانی صورت گرفته است، اما منجر شدن آن‌ها به نتیجه مورد انتظار، قطعی نیست. لاپایل و همکارانش (هانگفورد: ۴۳، ۱۹۹۰) دریافتند که ناتوانی گروه‌های نیالی استفاده‌کننده از جنگل برای مدیریت مؤثر منابع‌شان، به رغم برخورداری از تقویت و شبکه‌بندی رسمی، ناشی از فقدان قدرت بود. این فقدان در سه جنبه اصلی خود را نشان می‌داد: حس آسیب‌پذیری یا فقدان منابع خصوصی تحت کنترل افراد، حس حقارت ناشی از مسایل مربوط به طبقه‌ی اجتماعی، جنسیت و بی‌سوادی که برنامه‌ها به آنها نپرداخته بودند و فقدان شفافیت یا به اشتراک گذاشتن اطلاعات. تداوم قدرت و کنترل نخبگان، زیربنای این ادراکات بود. اینها در کنار یکدیگر مبنای اعتماد و سرمایه‌ی اجتماعی را تضعیف کرده و باعث وابستگی افراد به منابع خصوصی (و نابرابر) شدند.

نظریه اعتماد اجتماعی؟

مفهوم اعتماد اجتماعی یکی از مفاهیم کلیدی جامعه‌شناسی است. به طوری که از آغاز طرح مباحث جامعه‌شناختی، اندیشه بسیاری از کلاسیک‌های جامعه‌شناسی را به خود اختصاص داده است (ازکیاوغفاری: ۱۶۵، ۱۳۸۳). به نظر آیزنشتاد^۶ مهمترین مساله نظم اجتماعی برای دورکیم و تا حدودی تونیس، اعتماد و

^۱ Social Trust

^۲ Eisenstadt

^۳ Sztompka

^۴ Uslander

^۵ Voluntarism

^۱ Putnam

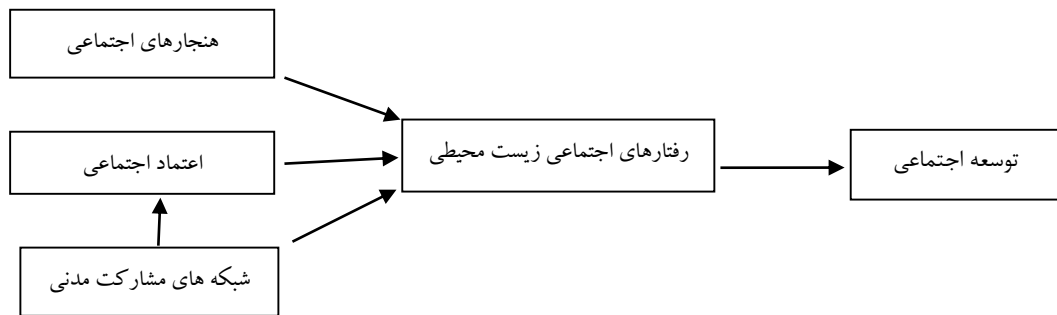
^۲ Bonding social capital

^۳ Bridging social capital

^۴ Commons dilemma

^۵ Messick et al.

مدل تجربی و مفهومی پژوهش

افزار SPSS ۱۸ و نرم افزار AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

بحث و یافته‌های تحقیق

آزمون فرضیه اول: به نظر می‌رسد بین شبکه های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.

قبل از آزمون فرضیه‌ها لازم است که نرمال بودن متغیر آزمون شود. برای آزمون نرمالیتی متغیر از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. (سطح معنی‌داری برای این متغیر برابر با ۰/۰۶۷ است). چون مقدار سطح معنی‌داری بدست آمده، بیش از ۰/۰۵ است، پس، توزیع مشاهده شده با توزیع مورد انتظار یکسان بر این، هر دو متغیر فاصله‌ای هستند. همچنین، رابطه بین دو متغیر خطی است. پیش فرض‌ها نشان می‌دهد که آزمون مناسب برای سنجش رابطه بین این دو متغیر ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد.

با توجه به خروجی آزمون کای دو از نرم افزار spss که در جدول (۱) خلاصه شده است، چنین نتیجه می‌شود که چون سطح معنی‌داری آزمون کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین بین شبکه های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان رابطه وجود دارد. و حدود این رابطه برابر ۲۲ درصد می‌باشد.

جدول (۱) ضریب همبستگی پیرسون شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

متغیر	سطح خطا	سطح معنی‌داری آزمون	ضریب همبستگی پیرسون	تایید فرضیه
شبکه های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی	۰/۰۵	۰/۰۰۰	۰/۲۱۴	H ₁

مواد و روش تحقیق

این پژوهش بصورت پیمایشی صورت گرفته است. در نمونه‌گیری براساس فرمول منطقی کوکران حد مطلوب اطمینان در این پژوهش ۰/۹۵ در نظر گرفته شده در نتیجه سطح احتمال مورد نظر (d) برابر با ۰/۰۵ و اندازه متغیر در توزیع طبیعی یا ضریب اطمینان (t) برابر با ۱/۹۶ است. برای تعیین واریانس، می‌توان از پیش‌برآورد استفاده کرد. بزرگ‌ترین نمونه لازم برای پاسخ‌گویی به سوالات یک تحقیق وقتی بدست می‌آید که احتمال دارا بودن صفت یا قرار گرفتن در نمونه (p) برابر ۰/۵ باشد. در این صورت، اشتباه استاندارد کم‌ترین مقدار را به خود می‌گیرد. در نتیجه احتمال دارا نبودن صفت یا قرار نگرفتن در نمونه (q) نیز برابر ۰/۵ خواهد بود. همچنین، بر اساس آمار موجود در سال ۱۳۹۸ جامعه آماری شهر تهران ۹۳۵۶۷۸۳ نفر می‌باشد نهایتاً، با توجه به داده‌های بالا و فرمول کوکران حجم نمونه (n) برابر با ۳۸۱ نفر خواهد بود. با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ۱۸، میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که برای پرسشنامه مذکور در حالت کلی برابر ۹۱٪ بدست آمد. این مقدار نشان دهنده آن است که پرسشنامه مورد استفاده از قابلیت اعتماد و یا به عبارت دیگر از پایایی خیلی خوبی برخوردار می‌باشد. در نهایت داده‌ها را با کمک نرم

ضریب تعیین 0.46 در صد است به بیان دیگر 0.46 در صد از تغییرات شبکه های مشارکت مدنی پاسخگویان توسط رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها قابل تبیین است. بدین ترتیب با توجه به جدول ذیل می توان معادله رگرسیونی زیر را برای پیش بینی رفتارهای اجتماعی زیست محیطی (Y) بر حسب شبکه های مشارکت مدنی (X) پیش بینی کرد:

شبکه مشارکت مدنی $(0.245) + (2.564) =$ رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

با توجه به معادله رگرسیونی فوق می توان گفت که در صورت کنترل متغیر شبکه مشارکت مدنی، نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی افراد 2.564 خواهد بود. همچنین به ازای یک واحد افزایش در نمره شبکه مشارکت مدنی افراد، 0.245 واحد در نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها افزایش دیده می شود.

جدول (۲) ضریب رگرسیونی شبکه های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

متغیر مستقل	مقدار B	خطای استاندارد	بتا	مقدار t	سطح معناداری
شبکه های مشارکت مدنی	0.245	0.58	0.214	4.264	0.000
مقدار ثابت	2.564	0.145	-	17.679	0.000

$F = 18/180$ $R = 0.214$ $R^2 = 0.046$

Sig. ANOVA = /000

آماره دوربین واتسون = 1/95

همچنین، رابطه بین دو متغیر خطی است. پیش فرضها نشان می دهد که آزمون مناسب برای سنجش رابطه بین این دو متغیر ضریب همبستگی پیرسون می باشد. با توجه به خروجی آزمون ضریب همبستگی از نرم افزار SPSS که در جدول (۳) خلاصه شده است، چنین نتیجه می شود که چون سطح معنی داری آزمون کوچکتر از 0.05 می باشد، بنابراین بین هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان رابطه وجود دارد. همچنین سطح معنی داری 0.000 حاکی از آن است که رابطه بین دو متغیر در سطح بالایی از اطمینان معنادار می باشد.

آزمون فرضیه دوم: به نظر می رسد بین هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد. قبل از آزمون فرضیه ها لازم است که نرمال بودن متغیر آزمون شود. برای آزمون نرمالیتی متغیر از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. (سطح معنی داری برای این متغیر برابر با 0.351 است). چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده، بیش از 0.05 است، پس، توزیع مشاهده شده با توزیع مورد انتظار یکسان است، یعنی توزیع تابع مورد نظر نزدیک توزیع نرمال است. علاوه بر این، هر دو متغیر فاصله ای هستند.

جدول (۳) ضریب همبستگی پیرسون هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

متغیر	سطح خطا	سطح معنی داری آزمون	ضریب همبستگی پیرسون	تایید فرضیه
هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی	0.05	0.000	0.262	H ₁

اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی پارس جنوبی رابطه وجود دارد. همچنین مقدار آماره دوربین واتسون فرض نرمال بودن خطاهای حاصل از برازش را تایید می کند چون

با توجه به جدول (۴) و مدل برازش داده شده و سطح معنی داری به دست آمده از رگرسیون، چون این سطح معنی داری که برابر 0.000 بوده و از 0.05 کوچکتر می باشد، بنابراین بین هنجارهای

بدین ترتیب با توجه به جدول ذیل می توان معادله رگرسیونی زیر را برای پیش بینی رفتارهای اجتماعی زیست محیطی (Y) بر حسب هنجارهای اجتماعی (X) پیش بینی کرد:

$$\text{هنجارهای اجتماعی} = (0/237) + (2/324) \times \text{رفتارهای اجتماعی زیست محیطی}$$

با توجه به معادله رگرسیونی فوق می توان گفت که در صورت کنترل متغیر هنجارهای اجتماعی، نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی افراد ۲/۳۲۴ خواهد بود. همچنین به ازای یک واحد افزایش در نمره هنجارهای اجتماعی افراد، ۰/۲۳۷ واحد در نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها افزایش دیده می شود.

جدول (۴) ضریب رگرسیونی هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

متغیر مستقل	B مقدار	خطای استاندارد	بتا	t مقدار	سطح معناداری
هنجارهای اجتماعی	۰/۲۳۷	۰/۰۴۵	۰/۲۶۲	۵/۲۷۵	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۲/۳۲۴	۰/۱۶۳	-	۱۴/۲۷۱	۰/۰۰۰

$$F = 27/830$$

$$R = 0/262$$

$$R^2 = 0/068$$

$$\text{Sig. ANOVA} = /000$$

$$\text{آماره دوربین واتسون} = 2/03$$

نرمال است. علاوه بر این، هر دو متغیر فاصله‌ای هستند. همچنین، رابطه بین دو متغیر خطی است. پیش فرض‌ها نشان می‌دهد که آزمون مناسب برای سنجش رابطه بین این دو متغیر ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. با توجه به خروجی آزمون ضریب همبستگی از نرم افزار SPSS که در جدول (۵) خلاصه شده است، چنین نتیجه می‌شود که چون سطح معنی داری آزمون کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی پارس جنوبی رابطه وجود دارد.

جدول (۵) ضریب همبستگی پیرسون اعتماد اجتماعی و هنجارهای زیست محیطی

متغیر	سطح خطا	سطح معنی داری آزمون	ضریب همبستگی پیرسون	تایید فرضیه
اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی	۰/۰۵	۰/۰۰۰	۰/۲۵۳	H ₁

۰/۰۰ بوده و از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد بنابراین بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان رابطه

مقدار این آماره برابر ۰/۰۳ بوده و این مقدار در فاصله ۲/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. ضریب همبستگی (R) میان دو متغیر هنجارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی برابر با ۰/۲۶۲ می‌باشد و جهت آن مثبت است. بدین معنی که هر چه نمره هنجارهای اجتماعی افراد بالاتر رود، نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها نیز افزایش می‌یابد. ضریب تعیین ۰/۰۶۸ در صد است به بیان دیگر ۰/۰۶۸ در صد از تغییرات هنجارهای اجتماعی پاسخگویان توسط رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها قابل تبیین است.

آزمون فرضیه سوم: به نظر می‌رسد بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.

قبل از آزمون فرضیه‌ها لازم است که نرمال بودن متغیر آزمون شود. برای آزمون نرمالیتی متغیر از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. (سطح معنی داری برای این متغیر برابر با ۰/۰۶۹۱ است). چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده، بیش از ۰/۰۵ است، پس، توزیع مشاهده شده با توزیع مورد انتظار یکسان است، یعنی توزیع تابع مورد نظر نزدیک توزیع

با توجه به جدول (۶) و مدل برازش داده شده و سطح معنی داری به دست آمده از رگرسیون، چون این سطح معنی داری که برابر

بدین ترتیب با توجه به جدول ذیل می‌توان معادله رگرسیونی زیر را برای پیش بینی رفتارهای اجتماعی زیست محیطی (Y) بر حسب اعتماد اجتماعی (X) پیش‌بینی کرد:

اعتماد اجتماعی $0/253 + (2/460) \times$ رفتارهای اجتماعی زیست محیطی

با توجه به معادله رگرسیونی فوق می‌توان گفت که در صورت کنترل متغیر اعتماد اجتماعی، نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی افراد $2/460$ خواهد بود. همچنین به ازای یک واحد افزایش در نمره اعتماد اجتماعی افراد، $0/253$ واحد در نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها افزایش دیده می‌شود.

وجود دارد همچنین مقدار آماره دوربین واتسون فرض نرمال بودن خطاهای حاصل از برازش را تایید می‌کند چون مقدار این آماره برابر $1/99$ بوده و این مقدار در فاصله $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد. ضریب همبستگی (R) میان دو متغیر اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی برابر با $0/253$ می‌باشد و جهت آن مثبت است. بدین معنی که هرچه نمره اعتماد اجتماعی افراد بالاتر رود، نمره رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها نیز افزایش می‌یابد.

ضریب تعیین $0/064$ در صد است به بیان دیگر $0/064$ در صد از تغییرات اعتماد اجتماعی یا سخگویان تو سط رفتارهای اجتماعی زیست محیطی آنها قابل تبیین است.

جدول (۶) ضریب رگرسیونی اعتماد اجتماعی و هنجارهای زیست محیطی

متغیر مستقل	B مقدار	خطای استاندارد	بتا	t مقدار	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	0/253	0/050	0/253	5/097	0/000
مقدار ثابت	2/460	0/142	-	17/322	0/000

$R^2 = 0/064$ $F = 25/975$ $R = 0/253$

ANOVA = $0/000$ Sig. = $1/99$ آماره دوربین واتسون

جدول (۷) شاخص‌های برازش مدل مفهومی (رفتارهای اجتماعی زیست محیطی)

نام شاخص	حد مجاز	مقدار بدست آمده
χ^2/df (کای دو بر درجه ی آزادی)	کمتر از ۳	0/000
GFI (نیگویی برازش)	بالاتر از 0/9	1
RMSEA (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)	کمتر از 0/08	0/000
CFI (شاخص برازش مقایسه‌ای - تعدیل یافته)	بالاتر از 0/9	1
AGFI (شاخص برازندگی تعدیل یافته)	بالاتر از 0/9	1
NFI (برازندگی نرم شده)	بالاتر از 0/9	1

^۱- Goodness of Fit Index (GFI)

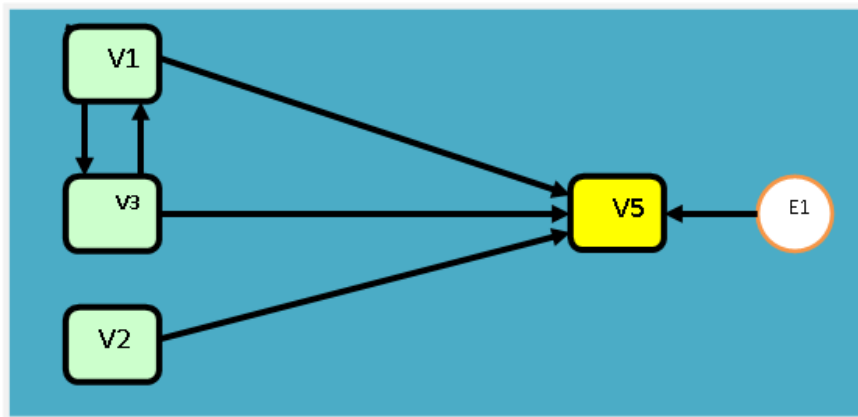
^۲- Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

^۳- Comparative Fit Index (CFI)

^۴- Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

^۵- Normed Fit Index (NFI)

مدل (اموس) استاندارد برازش داده شده معادلات ساختاری بصورت زیر می‌باشد:

جدول (۸) عناوین مربوط به متغیر مورد نظر در نمودار تحلیل عاملی و معادلات ساختاری

شبکه های مشارکت مدنی V1	هنجارهای اجتماعی V2	اعتماد اجتماعی V3
-------------------------	---------------------	-------------------

جدول (۹) ضرایب استاندارد به دست آمده بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته مدل بالا:

	Estimate
v5 <--- v1	.۱۰۹
v5 <--- v2	.۱۰۹
v5 <--- v3	.۱۲۴

جدول (۱۰) آزمون کردن فرضیات آماری با استفاده از بارهای عاملی:

Label	سطح معنی داری	C.R.	S.E.	Estimate
v5 <--- v1	.۰۲۷	۲.۲۱۴	.۰۵۴	.۱۲۰
v5 <--- v2	.۰۳۴	۲.۲۵۵	.۰۴۲	.۰۹۴
v5 <--- v3	.۰۱۲	۲.۵۱۹	.۰۴۷	.۱۱۹

آزمون فرضیه V1: به نظر می‌رسد بین شبکه های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد

تحلیل خروجی از نرم افزار اموس:
فرضیه‌های اصلی معادلات ساختاری

با شکل‌گیری جامعه شناسی محیط زیست، در طول سالیان، اهمیت پژوهش در باب موضوعات زیست محیطی نیز بالا گرفت. جامعه شناسانی که در برهه‌های مختلف تاریخ به مطالعه مسائل زیست محیطی پرداخته‌اند، حوزه‌های متفاوتی را مورد توجه قرار داده‌اند. با توجه به پنج حوزه‌ای که با تل برای این حوزه از جامعه‌شناسی تعیین کرده است یعنی: زیست بوم انسانی جدید؛ نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای زیست محیطی؛ جنبش زیست محیطی؛ مخاطره تکنولوژیکی و ارزیابی خطر؛ و اقتصاد سیاسی در سیاست‌های زیست محیطی، تحقیق حاضر در حالت کلی، بر پایه پنجمین دسته از این طبقه‌بندی شکل گرفته است. چراکه در پی مطالعه رفتار، نگرش‌ها و ارزش‌های زیست محیطی افراد است (صالحی: ۵۵، ۲۰۱۰). به عبارت دیگر این تحقیق در مباحث مربوط به رابطه بین جامعه و محیط زیست جای می‌گیرد، موضوعی که به واسطه جامعه‌شناسی محیط زیست به عنوان زیر شاخه‌ای از جامعه‌شناسی بررسی می‌شود.

از آنجا که ایران نیز در حال حاضر، در طبقه‌بندی‌های جهانی، جزء کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شود، شاید لزوم توجه همه جانبه به محیط زیست و ممانعت از تخریب و آسیب رساندن به آن، در راه دستیابی به افق‌های توسعه‌ای، ضروری می‌نماید. مسئله اصلی این تحقیق، مسئله رفتارهای اجتماعی زیست محیطی در شهر تهران است. ایران با داشتن ذخایر غنی انرژی و منابع طبیعی، اما همیشه به دلیل عدم بهره‌مندی آگاهانه از این منابع و سوء برداشت از آنها، با مشکل مواجه بوده است. شاید تغییر رفتار اجتماعی افراد در ارتباط با این موضوع، عمده هدفی بود که این تحقیق در ابتدا بر پایه آن شکل گرفت. به نظر می‌رسد می‌توان با تغییر عادت‌ها، بالا بردن آگاهی‌ها و سوق دادن افراد به سمت توجه بیشتر به محیط زیست و موضوعات مرتبط با آن، چاره‌ای برای این موضوع اندیشید. از این رو، مجموعه عواملی که به بر پایه رویکردهای نظری و تحقیقات پیشین به نظر می‌رسد می‌تواند سهمی در تبیین رفتار معنادار زیست محیطی افراد داشته باشند، در مدل تحلیلی گنجانده شدند و شاخص‌های آنها مورد توجه قرار گرفتند. پرسش‌نامه‌ای مشتمل بر متغیرهای دموگرافیک، رفتارهای اجتماعی زیست محیطی، شبکه‌های مشارکت مدنی، رفتارهای اجتماعی و اعتماد اجتماعی در دسترس افراد نمونه در شهر تهران قرار گرفت. داده‌ها جمع‌آوری شدند و با استفاده از نرم افزار آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند که در زیر خلاصه‌ای از آن ارائه شده است.

فرضیه اول، رابطه بین شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی را می‌سنجید. (فاصله ای-فاصله ای) این فرضیه توسط ضریب همبستگی پیرسون به

وزن به دست آمده بین شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان برابر $0/11$ می‌باشد. این عدد چنین تفسیر می‌شود که تأثیرات مستقیم دو متغیر بر همدیگر برابر 11 درصد می‌باشد. سطح معنی داری بین دو متغیر شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی برابر با $0/027$ می‌باشد. (چون سطح معنی داری بین $0/05$ و $0/027$ کوچکتر از $0/05$ می‌باشد). بنابراین بین شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان رابطه وجود دارد.

آزمون فرضیه ۲: به نظر می‌رسد بین رفتارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.

وزن به دست آمده بین رفتارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان برابر $0/11$ می‌باشد. این عدد چنین تفسیر می‌شود که تأثیرات مستقیم دو متغیر بر همدیگر برابر 11 درصد می‌باشد. سطح معنی داری بین دو متغیر رفتارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی برابر با $0/024$ می‌باشد (چون سطح معنی داری بین $0/05$ و $0/024$ کوچکتر از $0/05$ می‌باشد). بنابراین بین رفتارهای اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان رابطه وجود دارد.

آزمون فرضیه ۳: به نظر می‌رسد بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.

وزن به دست آمده بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان برابر $0/12$ می‌باشد. این عدد چنین تفسیر می‌شود که تأثیرات مستقیم دو متغیر بر همدیگر برابر 12 درصد می‌باشد. سطح معنی داری بین دو متغیر اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی برابر با $0/012$ می‌باشد (چون سطح معنی داری بین $0/05$ و $0/012$ کوچکتر از $0/05$ می‌باشد). بنابراین بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان رابطه وجود دارد.

فرضیه آزمون ۳-۷۱: به نظر می‌رسد بین شبکه مشارکت مدنی و اعتماد اجتماعی در شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد.

وزن به دست آمده بین شبکه مشارکت مدنی و اعتماد اجتماعی در شهروندان برابر $0/21$ می‌باشد. این عدد چنین تفسیر می‌شود که تأثیرات مستقیم دو متغیر بر همدیگر برابر 21 درصد می‌باشد. همچنین بین شبکه مشارکت مدنی و اعتماد اجتماعی پارس جنوبی رابطه وجود ندارد. (چون سطح معنی داری بین $0/05$ و $0/071$ بزرگتر از $0/05$ می‌باشد).

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

هر چه هنجارهای اجتماعی افراد با رفتارهای اجتماعی زیست محیطی همخوانی داشته باشد، رفتار آنها منطبق با محیط زیست خواهد بود.

در فرضیه سوم، نیز رابطه بین اعتماد اجتماعی افراد با رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی سنجیده شد. (فاصله ای-فاصله ای) این فرضیه توسط ضریب همبستگی پیرسون به آزمون گذاشته شد نتایج نشان داد که رابطه معناداری بین اعتماد اجتماعی افراد و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی وجود دارد تحلیل رگرسیون این فرضیه نیز نشان از تأیید رابطه داشت. یعنی هر چه اعتماد اجتماعی افراد با رفتارهای اجتماعی زیست محیطی همخوانی داشته باشد، رفتار آنها منطبق با محیط زیست خواهد بود.

آزمون گذاشته شد نتایج نشان داد که رابطه معناداری بین شبکه‌های مشارکت مدنی و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی وجود دارد تحلیل رگرسیون این فرضیه نیز نشان از تأیید رابطه داشت. یعنی هر چه شبکه‌های مشارکت مدنی افراد با رفتارهای اجتماعی زیست محیطی همخوانی داشته باشد، رفتار شهروندان تهرانی منطبق با محیط زیست خواهد بود.

فرضیه دوم، این تحقیق بر این فرض بود که بین هنجارهای اجتماعی افراد و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی رابطه وجود دارد. (فاصله ای-فاصله ای) این فرضیه توسط ضریب همبستگی پیرسون به آزمون گذاشته شد نتایج نشان داد که رابطه معناداری بین هنجارهای اجتماعی افراد و رفتارهای اجتماعی زیست محیطی شهروندان تهرانی وجود دارد تحلیل رگرسیون این فرضیه نیز نشان از تأیید رابطه داشت. یعنی

References

- 1- Esmaili, Farzaneh (2008). Studying the environmental attitude of third-grade high school students in Tehran. Thesis
- 2- Azkia, Mustafa and Firozabadi, Seyyed-Ahmed(2008) "Investigation of social capital in various types of land exploitation systems and factors affecting the transformation of peasant exploitations into cooperatives", Scientific Research Quarterly of Social Welfare, No. 33, 76-98.
- 3- Putnam, Robert (2013) "Democracy and Civil Traditions", translated by Mohammad Taghi Lafroz, Tehran, Salam Newspaper Publications.
- 4- Tavasoli, Gholam Abbas and Mousavi, Marzieh (2004) "The concept of capital in classical and new theories: with an emphasis on social capital theories", Journal of Social Sciences, No. 26.
- 5- Khoshfar Gholamreza (2009) "The impact of social capital on political participation, a case study of Golestan province", doctoral dissertation, Allameh Tabatabai University, Faculty of Social Sciences, supervised by Dr. Mohammad Hossein Panahi.
- 6- Sharapour, Mahmoud. (2009). "Investigating the relationship between social capital and sports participation (a case study of 15-29-year-old Babol citizens)", Harak Publishing, No. 37. 153-131.
- 7- Shabir, Mohammad, Najiba Shah-Hosseini and Hoda Tai (2009), "Enhancing the quality of environmental education in Iran's elementary school based on a comparative-analytical study of English and German elementary schools", Environmental Engineering Conference, University of Tehran.
- 8- Field, John. (2010) "Social Capital", translated by Gholamreza Ghafari and Hossein Ramezani, Tehran, Kavir Publications, second edition.
- 9- Fukuyama, Francis (2001), "The End of Order (Study of Social Capital and Its Preservation)", translated by Gholam Abbas Tussoli, Tehran: Iranian Society, first edition.
- 10- Natiqpour, Mohammad Javad and Firozabadi, Seyyed Ahmad (2004). "Formation of social capital and meta-analysis of factors affecting it", Journal of Social Sciences, No. 28, 160-190.
- 11- Coleman, James (1999), "Foundations of Social Theory", translated: Manouchehr Sabouri, Ney Publishing, Tehran.
- 12- Budak , D(2005). Behavior & Attitude of Student Toward Environmental Issues at

Faculty of Agricultural, Turkey, Journal of Applied Sciences. pp1224-1227.

13- Quimbita & Pavel.(2005). Assessing On Environmental Attitude Development Model: Factor Influencing the Environmental Attitude of College Student.

14 -Dunlap, R.E.,& Cotton, W.R.(1978)Environmental Sociology. Annual Review of Sociology, 5, pp.243-273.

15- Divise, A. (2001) But we knew that already! A study into the relationship between social capital and volunteering, Conference paper, Sheffield.

16- Fiallo, E.A., and Jacobson, S.K. (1994). "Local communities and protected areas: Attitudes of rural residents towards conservation and Machailla National Park, Ecuador". Environmental Conservation. 22 (3), 241-249.

17-Putnam. R. (2000), Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community New York, Simon & Schuster.

18- Woolcock, Michael. (1998) Social Capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework", Theory and Society. Vol. 27, pp.151-208.

19-Hungeford, H and Volk, T. (1990), "Changing Learner Behaviour Through Environmental Education", Journal Environment Education, 2, 42-47.

20- Fukuyama, F. (1998). Trust, The Social Virtues and the Creation of Prosperity, London, Hamish Hamilton.

21-Healy, T. (2003). "Social capital: Challenge for its Measurement at International Level" Workshop: Social Capital and Economic Development. www.gigapedia.com

31-Salehi, S.(2010), People and the Environment: A Study of Environmental Attitudes and Behavior in Iran, Lambert Academic Publishing.

